Riksdagens kulturutskott

Ärende: Bildningsalliansens utlåtande om planen för de offentliga finanserna 2027–2030 VNS 3/2026 rd

Bildningsalliansen tackar för möjligheten att få ge sitt utlåtande om planen för de offentliga finanserna 2027–2030.

Den föreliggande planen för de offentliga finanserna präglas av ett starkt fokus på anpassningsåtgärder för att stabilisera statens skuld och korrigera det strukturella underskottet. Samtidigt innehåller planen utbildningspolitiska prioriteringar som syftar till att höja kompetensnivån, stärka forskning och innovation samt förbättra sysselsättningen, vilket Bildningsalliansen gärna understöder. Ur fritt bildningsarbetes perspektiv innebär planen emellertid betydande utmaningar. Lagändringar och där tillhörande nedskärningar har betydande och långtgående konsekvenser för tillgängligheten och kvaliteten i den fria bildningen.

Fritt bildningsarbete når både barn, unga och vuxna i och utanför arbetslivet. Många av fria bildningens utbildningar är kompetenshöjande och främjar sysselsättningsbarheten hos individen. Dessutom erbjuder, speciellt folkhögskolan utbildningar som stödjer individen i olika övergångsskeden.

Planen innehåller **förändringen i lagen om främjande av integration och fria bildningens möjlighet att anordna integrationsutbildning.** Lagändringen innebär att:

- den lagstadgade uppgiften att ordna integrationsutbildning för fritt bildningsarbete slopas
- den 100 % statsandelsfinansierade integrations- och läskunnighetsutbildningen avskaffas

Det här innebär en nedskärning på 12,2 miljoner euro om man jämför med år 2025. Betydande ekonomiska konsekvenser uppstår för läroanstalterna, särskilt folkhögskolorna. Då upptill 50% av finansieringen försvinner från en del av läroanstalterna riskeras hela verksamheten, vilket betyder att det hotar även annan utbildning som anordnas. Konsekvenserna är att utbildningsutbudet och tillgängligheten till utbildning i regionerna minskar, t.ex. utbildning för läropliktiga. Bildningsalliansen anser att det finns en stor risk att tillgängligheten till integrationsutbildning och grundläggande litteracitet på svenska minskar drastiskt

och att man därmed inte kommer att uppnå regeringsprogrammets målsättning att 5-10% av alla invandrarde ska integreras på svenska.

I planen om de offentliga finanserna nämns det finansieringsbelopp på 2,3 miljoner euro som allokeras till fritt bildningsarbete under 2027 och 2028, den sk. övergångsperioden.

Enligt Bildningsalliansen finns det ingen egentlig övergångsperiod utan uppdraget och finansieringen avlutas 1.1.2027.

Konsekvenser av det här är bl.a.:

- Kompetens försvinner från fria bildningens läroanstalter
- Flera hundra lärare riskerar att förlora sina arbeten.
- Invandrares möjligheter till sysselsättning försämras.
- Tusentals heltidsstuderande förlorar sina studieplatser utan ersättande alternativ
- Risken för socialt och generationellt utanförskap ökar.
- Bristande språkkunskaper hos föräldrar påverkar deras barns studieförutsättningar negativt.
- Likvärdig tillgång till utbildning försämras.
- Kommunernas möjligheter att erbjuda flexibla integrationslösningar minskar samtidigt som deras resurser reduceras.

Bildningsalliansen stöder målsättningen att öka antalet personer med högskoleexamen till 50%. Bildningsalliansen vill också poängtera att den fria bildningen bland annat via sommaruniversiteten och via öppna universitetskurser på medborgarinstitut och folkhögskolor erbjuder tillgänglig högskoleutbildning för både unga och vuxna. **Fria bildningen är gärna med i de satsningar som görs för att öka ungas möjligheter till högskoleutbildning.**

Studiesedelsförsöket inom öppna högskolan är ett bra initiativ. Fritt bildningsarbete når redan idag målgruppen för försöket. I försöket borde man bättre beakta fria bildningen kompetens, erfarenhet och strukturer. En del av den finansiering som riktas till studiesedelsförsöket borde allokeras till fria bildningen genom att använda fria bildningens studiesedelsfinansieringsmodell. Det här kräver ingen lagändring och skulle garantera jämlika möjligheter till avgiftsfria öppna högskolestudier, oberoende om du studerar inom fria bildningen eller inom högskolans öppna högskoleutbud.

Bildningsalliansen anser att:

- fria bildningen också i fortsättningen ska ha möjlighet att ordna integrationsutbildning och grundläggande litteracitet
- studiesedelsförsöket ska uppmärksamma fria bildningens öppna högskole-utbildningar för målgruppen och det nationella nätverk av läroanstalter som det erbjuder samt att försöket också ska använda sig av fria bildningen studiesedelsmodell för finansieringen av försöket

Helsingfors 11.5.2026

Anna Pensar-Kuivamäki
Ordförande

Henrika Nordin
Verksamhetsledare